

~~EX~~

EX BIBLIOTH.

NATIONIS HUNGAR.

VITEBERG.

IV A 182.

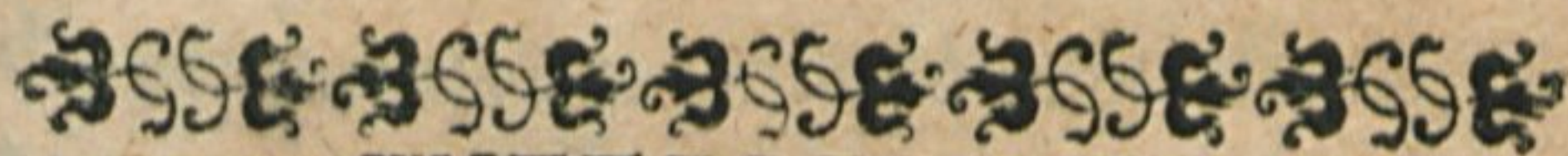
SIGNAT. CIIOCCCXIII.

nk

BREVES OBSER-
VATIONES

genuini disputandi pro-
cessûs

MICHAELIS VVENDELERI,
S. S. Theologiæ D. &
P. P.

WITTEBERGÆ,

Apud JOBUM WILHELMUM
FINCELIUM.

ANNO MDCCCLIV.

BREVE OBSER.

VATIONES

Genium dignitandi pro-

claus

MICHAELIS VANDERLIERI

2. 2. Theologiae D. &

P. P.

WITTEBERGAE

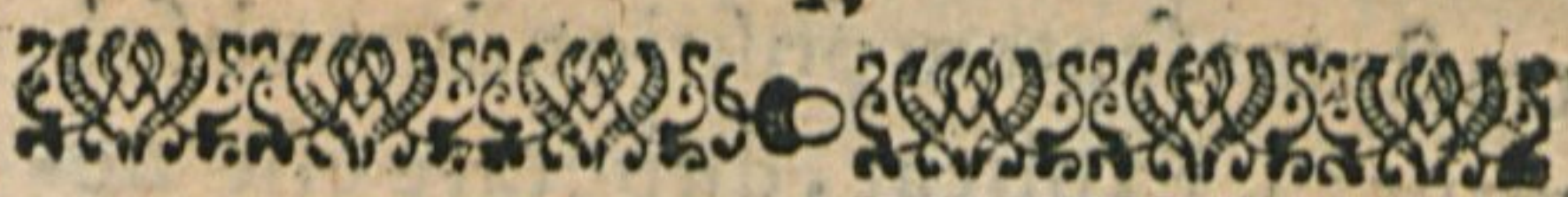
WITTEBERGAE

Apud Johann. WILHELMUM

FINCKELMANN.

Anno 1714.

Præloquium.

Iterum prodit præsens de processu
 disputandi tractatus, ex Analyfi
Cornelij Martini, Pædiâ *D. Jacobi
 Martini*, Processû disputandi *Hornei
 & Scharfii*, tandemque Ideâ boni di-
 sputatoris & malitiosi Sophistæ
Dannhaueri, non sine labore, colle-
 ctus. Quem ipsum cum viderim non
 paucis placuisse, ac etiamnum desi-
 derari, tanquam utile compendium
 eorum, quæ ab alijs magis copiosè
 exponuntur; non potui, quin hæc
 cum primis occasione oblatâ, amicis
 gratificarer. Ita enim Tyrones stu-
 diosi, qui vel à me, vel ab aliis, priva-
 tim legentibus, informantur, in re-
 gulas disputantium impingentes
 primo momento, ubi hæreant, vide-
 re hæud incommodè possunt. Totus

2

tractatus septem positionibus absol-
vitur: 1. Explicat, disputare esse ne-
cessarium. 2. Disputationis obje-
ctum. 3. Personas disputantes. 4. Di-
sputantium requisita. 5. Disputan-
tium officia generalia. 6. Officium
opponentis 7. Officium respon-
dentis.

POSITIO PRI- MA.

*Disputare ob varietatem opinio-
num necessarium est.*

ENODATIO.

1. Hæc positio intelligenda est, vel
in genere, vel in specie de certis ho-
minibus. Utroque modo accepta
affirmatur. Prius exigit naturalis
necessitas. Ut enim homo est naturâ
animal politicum: ita etiam naturâ
discursivum: seu, ut Musica ac alia
quædam potentia sunt naturales, ita
qua-

quoque disputandi facultas. Idem
 mentis cœcitas probat. Hujus enim
 acies post primi parentis lapsum ad
 eò obscurata fuit, ut in plerisque,
 tanquam vespertilio ad lucem me-
 ridianam, cœcutiret.

2. Hoc requirit veritatis difficul-
 tas, quam sine præviâ disquisitione
 non invenimus. Cùm enim falsitas
 sit multiplex, una autem veritas, in id
 unicè nobis incumbendum disputã-
 do est, ut veritatem, in profundo pu-
 teo delitescentem, in lucem protra-
 hamus. Christi autoritas confir-
 mat, & officium elenchticum, quod
 suis discipulis injunxit. Christum
 cum Diabolo, Judæis & Pharisæis
 disputationis ferram duxisse, pluri-
 ma novi instrumenti docent loca.
 Mandatum elenchticum, quod in
 statu hierarchico versantibus com-
 missum est, disputando exeritur.

3. Posterius ex singulis hominum

A 3

statibus

statibus patet ; quibus ut veritatis
studium incumbit, ita & pro re natâ
de dubiis quæsitis disputent oportet,
ut veritas inclarescat satis. Omnia
pro bent, &, quæ vera proprio judi-
cio analytico judicata fuerint, reci-
pian, & quæ â veritate secessum fe-
cerint, omittant.

POSITIO SECUN- DA.

*Disputationis objectum est thesis
non quæ pœnâ & sensu, sed ra-
tione indiget.*

ENODATIO.

i. In genere omnem thesin in-
dubium venire posse, autor est Phi-
losophus. Quomodo verò hoc intel-
ligendum sit, statim subjicit : scilicet
hanc, quæ ratione, non sensu & pœ-
nâ indiget. Pœnâ coercendus fo-
ret,

ret, si quis quæreret, num **Deus** colendus? num parentes honorandi? si quis dubitarit, num nix atra, num alba, sensuum iudicio destitutum esse meritò diceremus: aut, si quis negaret, ignem esse calidum, igni admovendus tam diu, donec fateatur, rem ita esse.

2. Quæstio dubia à Logicis appellatur Topica, seu probabilis, quæ vera videtur, vel omnibus, vel pluribus, vel sapientibus, iisque sapientibus omnibus, vel pluribus, aut præstantioribus. Cujusmodi sunt plurima, quæ ex varijs tum nominum tum rerum sumuntur locis. Nam non omnia possunt infallibiter probari, ut scientia, quæ animum facit immutabilem, oriatur, ob principiorum cognitionis & probationis defectum. Quædam enim certa, quædam incerta sunt. Certis, ubi rectè fuerunt cognita, mens assensum præbet, vel

ob rei evidentiam, vel ob demonstrationem, vel ob universalem experientiam, aut testimonia non fallentia. Incerta sunt, quibus mens suam languidè addit calculum. Hinc dubiæ & probabiles conclusiones oriri solent.

3. Circa dubiam quæstionem plurima sunt notanda: *Certus thesios sensus est constituendus.* Nam quia hæc est litis materia, de quâ disputandum; hinc requiruntur voces certæ, perspicuæ, receptæ, usitatæ & propriæ, quæ certum aliquem conceptum in intellectû legentis & audientis efformant. Si voces fuerint æquivocæ, obscuræ, peregrinæ, atque inusitatæ, de genuino thesium sensu fluctuandum est, adeoque disputatio ipsa evadet rixosa ac verbosa, veroque destituetur fine.

4. II. *Ubi thesios sensus constat, verbis rigorosè non est inherendum.*

Nam

Nam omnis *λογομαχία* futilis & inutilis est; & in verbis possumus esse faciles, si in rebus convenimus. Qui, nullâ urgente necessitate, verba morosè urget, verbosi, contentiosi, & malitiosi hominis non evitabit crimen. Non dicam, quòd primaria candidi disputatoris cura in theses examine ita versari debeat, ut primariò res, hinc verba attendat, observatis diligenter circumstantiis & variis sermonum generibus.

5. Primò *sermo est* vel *proprius* & *cautior*, vel *improprius* & *ex parte incautus*. Nam cum autores *affectibus* & *humane infirmitati* sint *obnoxij*; hinc sepè ob *veritatis amorem* & *odij detestationem*, vel ob *metum*, vel *disputationis ardorem*, dum res attendunt, in modo loquendi *deficiunt*, ut *duriùs loquantur*, vel *nimiùm exaggerando*, vel *nimiùm extenuando*. In quo negotio, qui candidus est, verba juxta varios

A

S

sen-

sensus vel examinet, vel si res ardua, petat ab adversario, ut se explicet. Si sensus bonus in diversis loquendi modis, est admonendus, ut, cum idem sentiat, etiam nobiscum loquatur.

6. Deinde alius *sermo* est *accuratus*, alius *popularis*. Hic non raro circumstantiæ svadēt, ut autores vulgaribus loquendi utantur modis, ceu liquet ex didacticis, concionibus, colloquiis atque aliis. Valet hic regula: *Loquendum cum vulgo, sentiendum cum eruditis.*

7. Tertiò alius est *recitativus*, alius *assertivus*. Prior est, quando historicè aliquid enarramus, idque ex mente aliorum; posterior, quando quis ex propriâ mente statuit id, quod ex rei veritate statuendum est. Hic non sunt enarranti imputanda, quæ ex aliorum mente recitavit. Assertivus isidem vel *probabilis* vel *firmus* est. Illic

lic dubitative, hîc certè loquimur.
 Inde, quod sequitur, originem sumit:
*aliud est dogmaticè, aliud gymnasticè
 scribere.*

8. Porrò *sermo* alius est *Logicus*, a-
 lius *Rheticus*. Ille rem simpliciter
 & nudè profert, hîc vehementer &
 pomposè. Rhetores namque fa-
 ctum aliquod ut vel valdè exagge-
 rent, vel valdè extenuent, parabolicè
 loquuntur. Multa quoque hyperbo-
 licè inculcant, vel occasione loco-
 rum & personarum adducti, vel af-
 fectuum impetu rapti. Quod ubi fit,
 non verba, sed scopus dicentis pensi-
 tandus tibi est.

9. Deniq; *sermo* alius est *absolutus*,
 alius *respectivus*. Sic absolutè verum
 est: *quod ex carne natum est, caro est:*
 & *quod ex Spiritu, Spiritus est.* Sermo
 respectivus non debet extendi ultra
 loquentis mentem. Imprimis hîc
 cautione opus est, ubi restrictio est
 omis:

omissa, & verba sensum comparativum sustinent.

10. III. *Thesis non sit coacta & violenta.* Iniquum sane est, cogere aliquem ad contradicendum, ut contra sentiat aut disputet, cum ipse contrarium neque sentiat, neque amplectatur, cumque omnis thesis sit arbitraria, hoc est, talis, quam alicujus deliberatum studium, iudicium & propria voluntas approbet.

11. IV. *Thesis non sit inutilis, vana, inepta & ridicula.* Tales quaestiones & contentiones de vitandas esse, graviter monet Timotheus, quod lites generent. *Ars longa, vita brevis.* Ergo missis iis, quae alias appellantur *πάπαρα*, omnibusque iis, quae parum faciunt ad Ecclesiae & reipubl. aedificationem, ad necessaria & honesta animus est praeparandus, ut, his cognitis, Deo inserviamus, religionem defendamus, & reipubl. tueamur.

12. Unde

12. Utiles quæstiones appellantur, quæ necessariae sunt, & ad certum finem consequendum faciunt. Contrà inutiles dicuntur, quæ usu & fine destituuntur; suntq; vel simpliciter, vel secundum quid inutiles.

Planè inutiles sunt, *disputare de Scholasticorum hæcitatibus aut singularizationibus: in Physicis de Cælo Empyræo, de hypothefibus impossibilibus: quomodo Aristoteles hoc vel istud vocabulum acceperit? quomodo amica in contradictionibus conciliatio sit invenienda? In Logicis de ordine, num primo loco de genere, num de specie sit agendum?*

13. Secundum quid inutiles sunt, quæ usum in præfenti disciplinâ non habent: ut *in Metaphysicâ de genere disputare, num sit sapientia, vel scientia? in Physicis de conceptû corporis, num sit univocus ad inferiora, num analogicus, num equivocus? An terra, & quor-*

quorsum moveretur, si abstraheretur à suo centro? Unde, si motus cœli incepisset, num ab occasu? Ultrum, si daretur vacuum, per illud corpus moveri posset? In Logicis, num sit ars? An objectum sint notiones secunda? An Predicabilia sint entia rationis? Hæc si ve affirmentur, si ve negentur, ad finem disciplinæ nihil conferent. Pertinent huc ridiculæ quæstiones de novo mundo Lunari, ipsiusque incolis, de terræ loco inter Planetas, de mure Papistarum exenterato atque alia.

14. *Thesis non sit manifestò vera, nec manifestò falsa.* Manifestò vera sunt, quærere, num sol sit? num datur motus? an nix sit alba? an juvenus sit informanda? num Mathematicæ disciplinæ sint discendæ? Manifestò falsa sunt, negare, solem calefacere, eundemq; facere diem; aut dicere, Logicam Sophisticas tantum
nugas

nugas tradere, & Syllogismum impedire veritatem.

15. Etenim cum cujuslibet disputationis finis principalis sit veritas, secundarius verò nostrum exercitium; ideò nec manifestò vera, nec manifestò falsa aliquid ad utrumque finem obtinendum utilitatis adferent. Nam manifestò verorum, cum omnibus innotescant, veritas non est inquirenda: & manifestò falsa defendere, non est veritatem inquirere, sed eandem tenebris involvere, et simplices circumvenire.

16. VI. *Thesis non pugnet cum pietate aut bonis moribus.* Cum pietate pugnat, quærere, num otia sint vitanda? num voluptati sit indulgendum? an licitum scortari? an necessarium sit piè vivere? an DEus sit causa peccati per accidens? Bonis moribus contrariatur, in publico confesso agere de hominis conceptione, modo concipiendi

piendi, aliisq; hujus generis pluribus, cum teneris animis detur scandalum, quamvis sua utilitate non careant.

17. VII. *Thesis denique non sit sublimis, ita ut mentis captum excedat.* Quaedam objecta simpliciter cognita sunt impossibilia, quaedam difficulter solum intelligibili. Priorum exempla sunt, *querere de caeli altitudine, de numero stellarum, vel etiam arenularum in mari, quantum distet extremum caelum a terra, &c.* Frustra hic cotem ingenii novaculam Logicam acues ad penetrandum id, quod intelligi non potest. Pro posterioribus dextrè captendis sudandum est, ut veritas tandem indagetur non nihil. Nam in his, quæ sunt altioris indaginis, nihil simul, teste *Cicerone*, & inventum est & perfectum.

18. *Seculum nostrum suam felicitate prisco non cedere, is fatebitur, qui*

qui plurima eademque insignia naturæ miracula alitiùs perpendet. Ecce enim Planetæ novi, stellæ fixæ novæ solares maculæ, nec non cometarum contemperationes seculo nostro certiùs sese nobis insinuant. Quamvis autem quædam cognita priscis fuerunt; tamen illa tantâ certitudine adstruere non potuerunt. Quid dicam de adamantinâ cæli materia? de elementi ignis situ & motu? de galaxiâ? Sic nobilis refractionum possessio Tychoné agnoscit autoré. Si pro his posteritas non sudasset, tam perfecta harum rerum ad nos non pervenisset cognitio.

19. Hujus loci sunt sequentes quæstiones: *An de principiis, & contra negantem principia sit disputandum?* Principia vel per se sunt lucida ac indemonstrabilia vel nomine tenuitalia, adeoq; conclusionum demonstrabilium naturam induentia.

Priora

Priora sunt sententiæ verissimæ & notissimæ, ut, intellectis terminis, nemo assensum illis denegare possit. Notissima dicuntur, scilicet quando causæ assentiendi adsunt. In Philosophiâ ratio assentiendi est vel contradictionis necessitas, vel objecti claritas & evidentia: contra quæ si quis vellet disputare, ea vel evertendo vel in dubium frustrâ vocando, intellectûs imbecillitate laborare, diceretur. Si est conclusio, de hâc potest esse controversia, adeoq; disputatio atque alia quàm plurima.

20. Hic loci illi, quibus experientia semper in ore est, non sunt audiendi: *quicquid experientia dicit, verum est, adeoque non disputandum.* Facile enim fieri potest, ut vel non omnia ad sentiendum adfuerint requisita, vel plus debito indultum fuerit uni vel alteri experientiæ, quam alia evertit. Multi quoq; alienis

nis oculis vident, & nihilominus experientiam jactant.

21. *Contra negantem principia non est disputandum.* Quod axioma sequentes limitationes admittit: 1. Qui negat principia cognoscendi eaque communissima 2. Qui negat principia in sensus incurrentia. 3. Qui negat apparatus omnium principiorum, hoc est, omnia universalialia & particularia. 4. Qui negat specialia principia. Nihilominus ex quâdam superiori disciplinâ cum illo est agendum: aut, si hoc negat, ad absurdum deducendus.

POSITIO TERTIA.

Personae disputantes sunt Respondens & Opponens.

ENODATIO.

1. Respondens est persona disputans,

tans, quæ in mutuâ collatione theses vel à se propositas, vel ex conventionne collectas, propugnat, easq; ab opponentis objectionibus vindicat. Hæc persona in consuetis certaminibus duplex esse solet: altera sublimior, quæ *Præses* indigitatur; altera nomen *Respondentis*, hoc est, defendentis simpliciter retinet.

2. Præses est caput respondentis, ut hunc, si adversario non sufficienter resistat, sublevet. Et hic non est alia persona, à respondente distincta, sed ratione sui officii pertinet ad respondentem, ut hujus causam, tanquam arbiter primarius, promoveat. Notandum est, quòd nonnunquam pro re natâ & opponentem juvare possit, ut ita sit totius disputationis moderator.

3. Opponens est (aliis *interrogans* à veterum modo opponendi qui interrogando fiebat; quibusdam
dam

dam *argumentans*, quòd opponenti incumbat argumentandi munus, persona disputans, quæ in mutuâ collatione quæstionem, ad disputandum propositam, oppugnat, eamq; suis objectionibus expugnare conatur.

4. Sunt ergò duæ personæ, quæ in conatu differunt, & in veritate defendendâ concordant. Prius patet; quia disputatio est inter dissentientes, non inter consentientes: posterius constat, cum finis utrique propositus sit veritas.

5. Hæ personæ sæpissimè possunt confundi, ita ut respondens in opponentem degeneret, & hic vicissim in respondentem, vel ob respondentis imperitiam, vel opponentis fraudem. Prius committitur, quando respondens solutione argumentorum non contentus novas rationes affert, easq; argumento oppo-

opponentis opponit. Quo ipso suam transfilit metam, atq; nudum opponenti objicit latus. Nam opponens, hâc occasione datâ, rationes à respondente allatas, examinabit; contrâ respondens cogetur opponere, adeoq; fiet, ut respondens opponentis, & hic respondentis fungatur officio.

6. Posterius fit, quando opponens subdolè circumvenire respondentem laborat, ut ad hunc devolvat probandi onus. Quod ut feliciùs procedat, solet opponere syllogismos, in quibus ex certâ majore propositione resultat minor, quæ est negativa. Hinc ob minorem negativam onus probandi putant respondenti incumbere secundum tritum: *affirmandi incumbit probatio*. Quod ipsum si non prudenter declinare poterit respondens, statione suâ turpiter

pitèr relictâ, ea, quæ sunt opponen-
tis, exequetur.

7. Hanc permutationem esse
vitiosam, munera disputantium e-
vincunt. Nam disputantes distin-
guntur. officio Respondentis est,
contraria opponentis refutare argu-
menta, quæ ipsius destruant theses.
Idem finis svadet. Respondentis est
thesin defendere, opponentis verò
eamdem destruere.

8. Cæterùm partes respondentis
meliores sunt opponentis, quòd re-
spondenti, etiam affirmanti, non in-
cumbat probatio. Valet hic Canon
saltem in ijs, quæ in thesibus affir-
mantur & ponuntur. Ideoq; nullo
modo ad respondentem, quantum
ejus theses attinet, pertinet, exceptis
iis, quæ extra theses in respondendo
proferuntur.

9. Ex his duabus positionibus
instar Corollarii sequitur; *Disputa-
tionem*

tionem esse mutuum colloquium, in quo de questione dubiâ eruditè & distinctè disceptatur, ita ut unus tbesim propositam infringere alladoret opponendo, alter eandem defendat respondendo.

10. Disputatio primò dividitur in eam, quæ est ad rem, & quæ est ad hominem. Illa est, quâ ex principio genuino ac verè tali disputatur, quamvis ab adversario pro tali non agnoscat; hæc verò, quâ ex ipsius adversarii hypothefibus, quamvis falsis, ipsum vincimus. Exempla sunt Christi Matth. 19. v. 17. D. Apostoli Pauli I. Tim. I. v. 12. & alibi & Patrum contra gentes.

11. Secundo alia est ad nos, alia ad aliam. Illa (alijs solitaria) est quâ nos præfente adversario controversiam tractamus, sive ea literis consignetur, sive non; hæc verò est talis, quâ adversarius contra nos suâ causam agit.

12. Porro

12. Porro, secundum diversa principia, alia est ex principiis genuinis, iisque primò vel communibus vel propriis, secundò vel probabilibus, vel necessariis; alia ex principiis spuris. Deniquè respectu Facultatum sunt quædam Theologica, quædam Juridica, quædam Medica, & quædam Philosophica.

POSITIO QUARTA

Requisita disputantium sunt duplicia: Doctrinalia & Moralia.

ENODATIO.

1. De disputationis objecto & personis actum est; sequitur, ut de harum proprietatibus agamus. Nos distinctè proponemus tam ea, quæ sunt preparatoria & conflictum præcedunt, quàm ea, quæ in ipso

b

*conflictu observanda veniunt. Illa
requisita, hæc officia disputantium
vocabimus, benè scientes, requisita
à quibusdam appellari normam
(quam faciunt geminam, instru-
mentalem & realem) & media,
ad quæ variam variarum rerum
cognitionem, insignem eruditionem
& dextram rerum applicationem re-
ferunt.*

2. Plura ad verum disputato-
torem requiri, liquet ex hujus de-
finitione: *Disputator est analyticus
omnium controversiarum, in omni
scibili occurrentium, ad discernen-
dum verum à falso* Requisita do-
ctrinalia sunt, quæ ipsius doctri-
nam spectant; suntque vel *Instru-
mentalia*, quæ consistunt in appa-
ratu illorum instrumentorum,
quibus res tractari debent; vel
realia, quæ consistunt in præco-
gnitione rerum, de quibus dispu-
tatio est instituenda. 3. In-

3. Instrumenta necessaria sunt iterum duplicia: *Linguarum peritia* & *præceptorum Logicorum praxis*. Prius partim ex consuetudine, partim ex ipsarum controversiarum conditione innotescit. Quamvis omnes disputationes vernaculo idiomate peragi possint, ita ut Germani Germanicè, Itali Italicè, Græci Græcè disputent; tamen hoc non satis est, cum nobis sapissimè disputandum sit cum exteris & eruditis, optimi auctores in omnibus facultatibus sint evolvendi, qui alio loqvendi idiomate utuntur, & denique quædam linguæ sint fundamentales.

4. Possessio Logicorum præceptorum ad omnem materiam, cujuscunque etiam generis, aut ordinis disputatio fuerit, semper est necessaria. Major ergò Logicæ cura, quàm linguarum, sit oportet,

cūm hujus major sit & utilitas & necessitas. *Hæc enim sola est, quæ enodat instrumenta ad omnem discursum necessaria: hæc sola explicat fundamenta consequentiarum: hæc sola arma, quibus Sophistis resistimus, ministrat. Unico verbo: Logica est totius Philosophiæ, imò omnis eruditionis, instrumentum.*

5. Totam Logicam dividunt in partem formalem & materialem; quarum illa de formâ Syllogismi, hæc de ejusdem materiâ, agit. Utraque pars urgenda est. Ex prædicamentis cūm aliqualis cognitio oriatur, considerandum est, ex quonam prædicamento termini alicujus problematis sint desumpti. Nam res sunt vel supra, vel infra, vel in prædicamentis & postprædicamentis. Ex antepædicamentis & postprædicamentis fertur judicium de mutua

tua

tuâ omnium terminorû habitudi-
 ne ad prædicandum, an sit affirma-
 tiva, an negativa. Si est affirma-
 tiva, videndum est, num sit es-
 sentialis, num accidentalis, adeo-
 que ex naturâ synonymorum &
 paronymorum, itemque generis,
 speciei, proprii, differentia aut
 accidentis examen instituatur.
 Si negativa, ex oppositis & dispa-
 ratis fundamenta petantur.

6. Ita secundus & tertius (in
 quibus singulorum capitum de-
 monstrare usus nimis foret ope-
 rosum) Logici libri quamvis maxi-
 mè sint necessarii, nescio tamen,
 an quicquam in secundo magis à
 sophisticis insultibus nos muniat,
 quàm *nominum* cognitio & eorun-
 dem *suppositio*, *descensio*, *status*,
ampliatio, *exponibiles* & *verus*
contradicendi modus

7. In tertio libro insigniter prodest, consequentiã, connexiones, conclusiones & argumentationes, dextrè & expedite posse discernere, urgere & urgente necessitate emendare; in formandis Syllogismis, transformandis, reducendis & convertendis se exercere, ut forma syllogistica & probè instituatür & dextrè examinetur.

8. Circa materiam attendendum est, num principia sint particularia, an universalia, h. est, necessaria, an verò probabilia. Hæc accuratè intelligere, plus difficultatis continet, quàm naturam syllogismi nosse in communi. Nam syllogismum facile adolescētes capiunt; hæc verò adultis etiã negotiũ facessunt. Ut enim multũ interest inter scientiam & opinionem, inter principia propria & communia, atque inter id, ut
noris,

noris, quare fir, & ut scias, an sit: ita etiam insigne discrimen sit oportet inter præcepta, quibus scientia, & quibus opinio constat.

9. Communia, quatenus sunt communia, evidentem rei notitiam non gignunt, sed propria. Nam ut universalis entis natura in omnibus rebus reperitur: ita etiam propositiones, quæ de rebus certo modo valent, non sunt tantæ, ut ex his res particularis cognoscatur evidenter. Verùm in scientiâ universali, in quâ sunt propria, demonstrationes pariunt. Hinc sequitur, accuratam rerum notitiam ex solâ demonstratione sumi, minus accuratam ex syllogismo dialectico. Demonstratio enim ex propriis, argumentatio ex communibus constat.

10. Porrò ut accurata rei notitia in quâlibet disciplinâ ex pro-

B 4

priis

priis cujusque rei principiis hauritur: ita etiam oportet disputatorē esse sollicitum, ut demonstrationē h. e. certitudinem in re quacunque sectetur. Sed quia admodum difficile est, hanc ubique reperire, aut repertam à cæteris probationibus eruere, Dialectica succidaneam operam præstat, cujus adminiculo ex communibus principiis probabiliter cognoscitur, quod ex propriis percipi clarè non potest.

II. Ex his sequentia resultant Corollaria: *Naturalem Logicam non sufficere ad scientiam: Et sine Logicâ neminem evadere scientem.* Hoc constat; quia sciens utitur demonstratione, quæ fit per causam; omnis autem demonstratio ex Logicâ peti debet: illud certum est, ob magnam rerum difficultatem, naturæ cœcitatē, hæreticorum mali-

malitiam, Sophistarum astutiam,
& plures magnorum virorum ex
ignorantiâ commissos lapsus.

12. *II. Semper Logicè disputan-*
dum esse, & disputare, non verò for-
maliter, non esse disputare. Nam
quoad prius Logica explicat leges
& instrumenta, quæ in omni dis-
putatione sunt observanda. No-
ta, quòd formaliter disputare sit
non solum expressis in certâ figu-
râ & modo formatis syllogismis,
sed etiam legitimâ consequentiâ
uti, & leges Logicæ non postpo-
nere. Hinc sequitur & posterius.
Nam si in omni disputatione iusta
Logicarum regularum lex est, eti-
am est bona consequentia. Ergò
bona forma locum obtinebit, imò
ipsum *nō* formaliter disputare,
quia bona consequentia & bona
forma re non differunt. Sin mi-
nus, non disputat, sed fallacia-

B s

EUM

rum laqueos nectit, ita ut à baculo
ad angulum colligatur.

13. III. *Solidum dijudicandæ
cognoscendæq; veritatis magisterium
non in solâ formâ syllogistica consi-
stere; sed etiam materiæ iudicium,
hoc est, connexionis prædicati cum
subjecto examen requiri.* Nam etsi
valeat, quòd Syllogismus ad legiti-
mâ formâ non congruens sit reji-
ciendus, non tamen propterea is,
qui ad formam aliquam & modum
quadrat, pronuntiandus est verus.
Patet hoc ex sequentibus syllogis-
mis: *Quicumq; est magni viri filius,
est noxa.*

Josephus est magni viri filius. E.

*Quod terram excedit, illud est ma-
ius terra.*

Omnis arbor terram excedit. E.

Uterq; , quamvis sit bonus in for-
mâ, falsus existit in materiâ. Dein-
de Syllogismus intellectûs nostri,
rãm

tâm circa vera, quàm falsa versan-
 tis, primarium instrumentum est.
 Hinc manifestum est, materiæ di-
 versitatem in nobis parere diversâ
 intellectûs actionem, adeoque di-
 versum syllogismum. Si hoc
 verum est, sequitur, omnem
 & solam formam à disputatore
 non esse admittendam, nec o-
 mnes propositiones. Nam in pro-
 positionibus si non datur nexus
 prædicatorum cum subjectis vel
 essentialis, vel accidentalis, con-
 clusio nullo modo vel immuta-
 biliter, vel saltem contingenter
 inferri verè poterit.

15. IV. *Consequentiam non esse
 negandam, formâ syllogismi bonâ
 existente.* Nam consequentia
 propriè ad formam pertinet, ita,
 ut is, qui negat consequentiam,
 eo ipso fateatur, adversarium con-

B 6

clusio-

clusionem deducere ex iis præmissis, ex quibus non sequatur. Hoc autem minimè gentium habet locum in iis syllogismis, ex bonâ formâ præcedentibus, cum aliud subsit vitium, videlicet materiæ falsitas. Ergò sic dicendum erit: *Nego connexionem prædicati cum subiecto.*

16. V. *Primam curam formæ, secundam materiæ deberi.* Nam quando syllogismus formâ laborat, nihil est ineptius, quàm, sepositâ formæ falsitate, ad materiam respondere, cum talis respondens cogatur, aut negare verissimas propositiones, aut in his distinctionem, quam non admittunt, quærere. Exemplum sit: *Nullus leo est arbor. N. quercus est leo. E. N. quercus est arbor.*

Conclusio, ut quivis videt, est falsa, ex veris tamen præmissis deducta.

Vitium ergò non in materiâ, sed formâ erit. Inde colligendum est,

quan-

quantum solœcismum cōmittant
dicentes: *ut ut sit forma, ad materi-*
am respondebo.

17. VI. *In demonstratione & a*
communibus & ab extraneis caven-
dum esse principiis. Ratio prioris
est, quia ex communibus nulla fit
demonstratio: posterioris autem
fundamentum est, quòd fieri non
possit, ut is, qui ex genere in aliud
transit, quicquam demonstret.

18. VII. *In Dialecticâ argumentatio-*
ne principia esse limitanda. Nam
cùm hæc ob suam communitatem
aliter atq; aliter plerumq; se habe-
ant, nihil est facilius, quàm ut prin-
cipium, alioquin verum, fallat, vel
quod malè accipiatur, vel quod ma-
lè accommodetur.

19. Quærimus hîc, quid sit
περὶ τῆς βασις εἰς ἄλλαν γένεσιν, seu, *tran-*
situs in aliam disciplinam, cùm in-
nocentissimū argumentum hâc in-
famiâ

famiã sæpiſſimè notetur? Ex *Aristotele Dannenbauerus* ostendit, quatuor ad ejusmodi verum transitum requiri: 1. ut subjectum, cui peregrinum principium adhibetur, planè sit diversum ac oppositum subjecto illius scientiæ, in quo illud principium est domi. Sic diversa sunt numerus & quantitas. Errant hîc, qui intelligunt per aliud genus aliam disciplinam. 2. Requiritur, ut principium verum sit. 3. Ut demonstrationis gratiã ejusmodi principia afferantur. 4. Ut sit principium peregrinum.

20. Ad realia requisita pertinet cognitio Metaphysicæ, principiorum & hypothesium adversarii, quæstionum maximè disputabilium illius disciplinæ, ex quâ theses ventilandæ desumuntur, in primis præsentis materiæ, quam examinandam proponis.

21. Me-

21. Metaphysica necessaria est, cum explicet terminos generalissimos, definitiones universalissimas & principia communia, quæ in omni disputatione occurrunt. Hæc si non didiceris, neq; legitimè iisdem utaris, neq; adversarios, eadè sinistrè adplicantes, unquam refutabis.

22. Principia adversarii, cum quo tibi res est, novisse debes, ut in certamine non tantùm rationibus & scripturâ, sed ex propriis quoq; principiis eundem refellas. Hoc enim auctoritatem adversarii deprimat, tuamque illustrat, cum iste nolens volens veritati assensum ex propriis præbere cogatur.

23. Definitiones, Canones & quæstiones, in quas frequenter disputationes incurrunt, memoriæ diligenter sunt infigendæ; quia his, ut telis, opponens, quæ in respondentem jaciat, respondens verò, quo-

quomodo hæc salvo latere declinet,
uti potest.

24. Tandem materiam, de quâ
præfens disputatio est habenda, ac-
curatè & intimè cognoscat necesse
est, probeq; attendat, quid contro-
vertatur, & quid non. Historias iti-
dem ad ungvem sciat, quo tempo-
re, quâ de causâ, & quibus argumen-
tis controversia aliqua mota & agi-
tata fuerit: quid olim responsum, &
quid hodie iterum exceptum.

25. Ex his iterum sequitur:

I. *Ex falsis & incertis, vel ex non
concessis, non esse disputandum.*
Nam quod est dubium inter partes
litigantes, ita, ut de eo non con-
veniant, nec utrinq; satis constet,
id alicujus disputationis principiû
esse non potest. Ita Ethnicus, mun-
dum esse sex dierum spatio à Deo
ex nihilo conditum, ex Mose, què
iste non recipit, non potest confun-
di. Sic

di. Sic disputaturus contra Judæos, Messiam venisse, ex novo fœdere risu excipitur, cum Judæi scripta Apostolica non recipiant.

26 II. *Malè disputare, qui suas hypotheses negant.* Sic enim fundamenta negantur. Quid autem hie, nisi rixæ, expectantur? Hujus criminis deprehenduntur rei Papistæ. Hi enim, ubi ex S. Scripturâ fuerunt victi, eò dilabuntur, ut eandem, omnium Christianorum principium, negent.

27. *Requisita Ethica sunt virtutes morales, quæ vel generales, ut veritatis amor, vel speciales, ut pietas, justitia, modestia, candor & taciturnitas. Doctrina sine pietate est instar gladii in manu furiosi: Et, qui proficit in literis, Et non proficit in moribus, plus deficit, quàm proficit.* Primarium est veritas. Hæc enim ejusvis disputationes finis principalis.

cipalis est. Hic ut obtineatur; ideoque bona intentio & præcon-
ceptarum opinionum & affectuum
absentia in utroque disputante
requiritur. Illæ enim legitimi judi-
cii assensum impediunt; hi malæ
causæ, invidia, inscitia, non raro
temeritatis, signa esse solent.

28. Pietas virtutis & actionis
quasi anima est. Hinc disputaturi
Spiritus Sancti gratiam implora-
mus. *Justitiam* observat, ut suum
cuique tribuat, gloriam Deo & debi-
tum colloquentibus honorem. *Mo-
destie studet*, ne plus, quam par de
semetipso sentiat, reliquosque con-
temnat. *Familiaritatem sectatur*,
cum hæc disputatori favorem audi-
torii conciliet. *Candorem denique &
Taciturnitatem amat*. Illum, ne al-
teri thesin vel responsionem affin-
gat; hanc, ne nimis interpellati-
onibus sit molestus. Ut mediâ viâ,
quam beati tenent, incedat, omnes
obser-

observat circumstantias, h. e. materiam disputationis, personas, locum & tempus.

29. Ex his sequentia Corollaria:

I. Sophistas, unâcum variis strophis, nugis, explosionibus, illusionibus, & subsannationibus, esse excludendos.

Indigni enim sunt, quibus disputatio committatur: in primis in Theologicâ, cum in hoc sanctum sanctorum, non nisi cum timore & tremore introeundum nobis sit.

30. *II. Cum rixosis, protervis atque imperitis non facile esse congreduendum.*

Nam cum hi, quâcunq; id fiat ratione, si non sufficiente solutione aut doctâ oppositione, vincere tentent, satius est à disputationibus abstinere, ne ad id deducaris, ut tecum veritate prostituas.

31. *III. Inter pocula à disputationibus esse abstinendum.* Hæc ventosa jactantia cum sit contra ordinem, detestanda

testanda est. Nihil enim est incon-
 venientius, quàm ubi latandum est,
 ibidem de arduis quæstionibus in
 medium aliquid proferre, se osten-
 tare, & de asini umbrâ disputare.
 Tales quoque homines non rarò fa-
 mæ aliorum insidias struunt. Nam
 cum ob varium temperamentum
 fœcundicalices hunc disertum, il-
 lum reddant mutum, non est cujus-
 vis, vino madidum disputare. Hinc
 si quis nodum aliquem non solve-
 ret, non sequitur: Ebrius non po-
 test, E. neq; sobrius.

POSITIO QUINTA.

*Officia disputantium sunt
 vel generalia vel specialia. Com-
 munia sunt, quæ tam respondententi
 quàm opponenti conveniunt.*

ENODATIO.

I. Sequuntur disputatorum of-
 ficia secundū primum præcedentis
 positionis paragraphum. Alia hic
 utriq;

utriq; sunt *communia*, alia *specialia*, h. e, vel *conflictus proœmionis*, vel *ipsum concernunt conflictum*.

2. Quæ in *conflictus proœmio* notanda sunt, ea ad quinque quasi membra revocari possunt. 1. *Status controversiæ rectè esse ponendum*. Nam hic est materia litis, ne frustra disputetur, & cœcis pugnetur ictibus. 2. *Certa principia, in quibus conveniant, præmittant*. Nam si in his nulla fuerit convenientia, multò minùs in illis erit, quæ ex principiis deducuntur. 3. *Argumenta in utramq; partem excogitent, & quid objici, quid responderi possit, sedulò ruminent*. 4. *Alius opponentis, alius respondentis vicem eligat, ut uterq; meliùs se præparare queat*. 5. *Captet sibi benevolentiam, & potissimum auditorum præsentium animos suâ sibi conciliet modestia*. Quâ in re utatur exordio non prolixo, non arrogante, aut

æe, aut impertinente, aut à scopo alieno.

3. *Quæ in conflictu observentur, præter ea, quæ de disputationis requisitis dicebantur, sunt sequentia: 1. Tam respondens, quam opponens vigilet, ne vel per sophismata, vel per stratagemata, à scopo abducatur. Priori resistimus ex consequentiarum regulis & doctrinâ, posteriori verò ex legitimi respondendi modi observatione. 2. Uterq; verborum suorum sit memor. Volat enim irrevocabile verbum. Ideoq; cavendum est, ne verbis suis sibi metipsum sit contrarius. Sic n. auditoribus vel risum vel misericordiam movet. 3. Uterq; non tam autoritate, quam rationibus pugnet. Liberè enim philosophandum est. Valet hinc regula trita: *Amicus Plato, amicus Aristoteles, sed magis amica veritas* 4. Utriq; annitendum sedulo est, quomodo*

modo ex uno discursu plures conclusio-
nes eliciat & adversarium ad absur-
dum ducat, cum fortius premi non
possit quam manifestè falsa conce-
dendo.

POSITIO SEXTA.

Officium opponentis est vel
primarium vel secundarium. Pri-
marius consistit vel in proœmialibus,
vel in ipso cōflictū. In cōflictū duo sunt:
Primum est objectiones in medium
proferre, easdemq; urgere. Secundum
est stratagematicum, seu sophi-
sticum.

1. Præparatoria, i. e. proœmialia,
observatis observandis, enucleant
sequentia: 1. Inspiciat thesium ordi-
nem atq; inscriptionem. In thesibus
quærat omnes ambiguitates, distin-
ctiones & limitationes, omnia &
superflua, & num status controver-
siæ rectè fuerit formatus? 2. Tela, quæ
in theses dirigat, fabricet. Hinc se-
quen-

quentia duo confectaria: (1) *Ad hunc conflictum armis instructi accedamus.* (2) *Attendendum est thema presens, cujus sit disciplina.* Hoc enim modo argumenta, vel ipse facilius inveniet, vel à doctioribus mutuabitur. Id quod ex aliis exceptum, frequenter in animo versabit, & ornabit alienis verbis, ut, quasi vestitu orationis mutato, cum eadem sint, alia tamen videantur. 3. *Argumenta memorie mandet.* Ingenium hoc est servile, quod ex autoribus (*loquor de adultis*) absque selectu omnia descripta ex chartis recitat.

2. In conflictu observa, quæ jam sequuntur: 1. *Legitimè contradices,* ne ignorationem elenchi committas, & injuriâ respondentem afficias. 2. *Rei, imprimis ei, quæ est disputationi principalis,* tumultuario autem opere ordini, aliisque, in quibus peccatum esse commissum vides. 3. *Theses falsitatem ostendes directè & indi-*

*rectè, h. e. incommoda, quæ ex hac
assertione dimanant. 4. Rationibus
pugnabis. Nam est turpe, nudam
autoritatem urgere, & audire: ju-
rasti in verba magistri. 5. Argumen-
ta syllogisticè, h. e. integris propo-
sitionibus propones, ut respondens
mentem, tu responsionem percipi-
as, tempus redimatur & ad audi-
torium major audiendi redundet u-
tilitas 6. Præmissas, si probatione indi-
geant, non rogatus, probabis. Sic e-
nim ob tuam promptitudinem au-
ditorii applausum mereberis, & an-
tagonistæ injicies terrorem. Parce
tamen respondentem minùs exerci-
tato, ne timidum reddas.*

3. Alterum, in conflictû notan-
dum, est argumenta urgere. Ut non
est laudandus, qui in datâ quâcun-
que responsione quiescit, ita cul-
pandus, qui cum clamore eadem
oberrat chordâ. Ergò ut & hanc tui
C officii

officii partem cum laude tractes, sequentia observato: 1. *Responsionem examina, an sit ad formam, an ad materiam.* 2. *Si negatur consequentia, petes à respondente vitium.* Hoc enim ipsi incumbit, cum semper dicere possit: *nego consequentiam.* Non valet hic: affirmanti incumbit probatio; quia de materiâ, non de formâ est accipiendum. 3. *Si vitium formæ fuerit demonstratû, id vel corrige, vel si non potueris, p'anè omitte.* 4. *Si responsio est ad materiam, videbis, an sit per distinctionem, & , quod necessariò sequitur, ex distinctione datâ limitationem, an per negationem, an denique per concessionem.* Tot n. modi sunt, ut sequens positio dabit. 5. *Si utraq; præmissarum est concessa, inferes, etiam conclusionem esse concedendam; quia in bonâ formâ ex veris non sequitur falsum.* 6. *Si alterutram vel utramque respondens negat, tua-*

rum partium est probare. 7. Si distinguit, attende, num distinctio habeat fundamentum, & num legitimè applicetur. Si utrumq; fuerit prestitum, quiesces: sin minus, respondenti ostendes.

4. Secundarium opponentis officium consistit in tentationibus & artificiis. Undè etiam dicitur sophisticum & stratagematicum. Hoc quia est accidentale, adeoque ad rem non pertinet, ne numerus pagellarum fiat major, omittimus. De hoc eruditè scripsit *Dannenbauerus*, quem consule.

POSITIO SEPTIMA

& ultima.

Officium respondentis itidem est vel primarium, vel secundarium. Primarium est vel generale vel speciale; secundarium verò est Sophisticum.

C 2

ENC.

ENODATIO.

1. Generale est, *argumenta opponētis assumere & ad ea respondere.* Hic respondens sese auditoribus ut commendet, argumentum opponētis repetat, sine omni verborum ambiguitate, tergiversatione & prolixitate, modeste absq; sensus mutatione, cum quâdam morâ, partim propter auditores, partim propter semetipsum, voce clarâ, distinctâ & perspicuâ.

2. Speciale consistit in solvendis opponētis argumentis. Non repetam hic ea, quæ superius sunt dicta, quod omnis quæstio, à scopo aliena, sit rejicienda, generalia non admitienda, syllogisticè disputandû, forma materiæ præferenda; sed tantum, quæ sunt hujus loci. Itaque omne syllogismi examen est vel Logicum, vel reale. Logicum vel for-

formale, vel materiale. Logicum utrumq; instituitur ex Logicâ; formale ex parte formali, materiale ex materiali. Reale autem ex disciplinis realibus petendum erit.

3. Formale examen duabus absolvitur regulis: 1. *Forma est vel vitiosa, vel vera. Si est vitiosa, respondens vitium ostendat, & Canonem, contra quem peccatur, proferat.* Perpetuum malæ formæ indicium est, si conclusio, præmissis veris existentibus, existat falsa. 2. *Integrum argumentum, nisi corrigatur, tanquã ineptum, rejiciat.*

4. Logicum materiale examen tres sequentes regulæ absolvunt: 1. *Conclusio est observanda, an thesin feriat, nec ne.* 2. *Si non ferit, h. e. non contradicit, opponentem accusare potest vitii, quod vocant ignorationem elenchi. Si ferit, videndum est, ex quibus principiis opponens*
Con-

*eōnclusionem diduxerit, & quomodo
mediū cum extremis cohæreat. Medi-
um cum extremis vel falsè, vel verè
copulatur. Si verè, fit illud vel abso-
lutè, vel secundum quid. Si est falsa
cohærentia, responsione geminâ po-
test uti, *directâ & indirectâ*. Illa fit
per *inficiationem*, additâ negationis
ratione; hæc vel per *instantiam*, vel
per *inversionem*. Si est absoluta me-
dii cum extremis cohærentia, *to-
tum argumentum est concedendum*,
atq; victoria est penes opponentem.
Si secundum quid, distinctio satis-
facit. Prolatâ distinctiōne major li-
mitanda, & limitatione factâ vel
minor neganda, vel totum argu-
mentum est concedendum. Horum
omnium fundamentum ex iis, quæ
sunt dicta superius, in quartâ posi-
tione de instrumentali, seu Logico
disputantium requisito, dabitur.
5. In reali syllogismi examine
itidē*

itidem tres sequentes regulas nota:
 1. *Prima cura sit majoris.* Hæc enim
 plerumq; existit veritatis fons. Er-
 gò major distingvenda est. Qvòd si
 enim major simpliciter conceda-
 tur, & respondeatur ad minorem
 distinctione per se vel per accidens,
 simpliciter vel secundum quid, vel
 simili modo, tantùm abest, ut re-
 spondens aliquid agat, ut etiam in-
 epto hoc respondendi modo for-
 mam minoris, aliàs bonam, vitiet.
 2. *Responsio negativa exulet, ubi li-
 mitativa habet locum.* Nam leniora
 respondendi media durioribus sunt
 præferenda. Adde, qvòd major sit
 eruditio in distinctione, qvàm in-
 ficiatione, cùm hæc etiam à stultis
 adhibeatur. 3. *Minor nunquam limi-
 tetur, nisi priùs major fuerit limita-
 ta.* Nam qui limitat minorem, ipsam
 vitiabit formam.

6. Ex hæctenus positis enodatio-
 nibus

nibus sequentia extruimus Corollaria: I. *Indirectam responsionem non esse sufficientem.* Non enim argumentum solvit, sed tantum ostendit, quod major non procedat.

7. II. *Ad Conclusionem nunquam esse respondendum.* Nam error semper est in alterâ præmissarum, & conclusio falsa præsupponit præmissâ falsam. Ratio est hæc; quia ex præmissis, tanquam causis sufficientibus in actu, necessaria infertur conclusio. Neque etiam tunc respondendum est, quando ex præmissis non infertur, aut quando plus in eâ est, quam in præmissis, quia tunc non est conclusio. Nunquam enim, quod vi causarum non existit, causati nomen sortitur. Ergo si non est conclusio, neque affirmari neque negari potest.

8. III. *Indirectam responsionem, que fit per instantiam, ab opponente*

non

*non refutatur sequentibus: est diver-
saratio, est disparitas in exemplis.*

Nam 1. hæc responsio est aliena,
quia non de similitudine, sed de
majoris universalitate, quam rectè
unicum exemplum destruit, quæ-
rebatur. 2. Est contra Opponen-
tem; quia ipse fatetur tacitè, ma-
jorem falsam conclusionis causam
esse, cum nec formæ, nec minoris
veritatem reprehendere queat.

9 IV. *Responsionem esse bonam:
Conclusio est falsa. Ergò vel major,
vel minor. Quamquam dentur syllo-
gismi, in quibus ambæ præmissæ
deprehenduntur falsæ: v. g. Om-
nis homo est lapis. Omnis asinus est
homo. E. Omnis asinus est lapis:*

Non tamen id per se & semper est,
ut artis præcepta requirunt, sed per
accidens & aliquando. Simpliciter
autem & semper valet disjunctivè:
Conclusio est falsa: Ergò vel
major vel minor,

10 Pari

10. Pari modo, ut opponens
 certa stratagemata potest adhibere,
 quibus respondentem circumve-
 niat: ita & respondenti non desunt,
 ut par pari referat. Hinc ipsius
 officium sophisticum
 oritur.

F I N I S.

35(0)56
 Calvinus Pananus reliquis Papu-
 lis falsè audit.

56

Per quodam saluam illud e adorando.
Atq; per crucem Christi hysca saluam e.
Hoc testis in Roma, cuius aliquant pr.
det Pontificios. R. Est Pall. P. J. D. J.

Melchior de Luca scripsit
Campum Eloquentie, ubi
descriptions posuerunt ob-
servavit.

Nicolaus Caspius Oratoriam Sa-
cram et Epiduram scripsit,
ubi lib. II. Descriptio res pro-
dit variat.

Definitio Oratoriam sit I. PARTIS
Senec. Epist. 76. Cui. l. 1. de
Cicero. Si Constantii Syre-
nam Archimedes. Caudrang
per partes descripsit.

2. Per Causas. Caud. in Panegy.
descripsit a Causis iram.
Juris. l. 3. Encl. persem.
Secundus Partus a man hinc de.
scripsit, terram sanctorum. H. am.
3. Per Effecta. Si Inbrasp
et in etatem descripsit.

4. Per accidentia - sic C. 7. Apolo
libris Lautantii annexis Famam de,
scribit.

5. Per similia

6. Per Negationem sive remotionem: ut
Libertas est nulli servire, nulli subesse,
obsequiari, nullis casibus.

7. Per Synonymiam. Si Chrysostomus
Crucem describit: Crux est beatitudinis
causa, discordiae amputatio. pauci summas
mentis: est boni animi sepius largitio.
Primum salutis. Spes Christianorum

Wing IV A 182
✓

ULB Halle
004 751 426

3

1
Se

von 5

Inches

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

8

Centimetres

Farbkarte #13

B.I.G.

Blue

Cyan

Green

Yellow

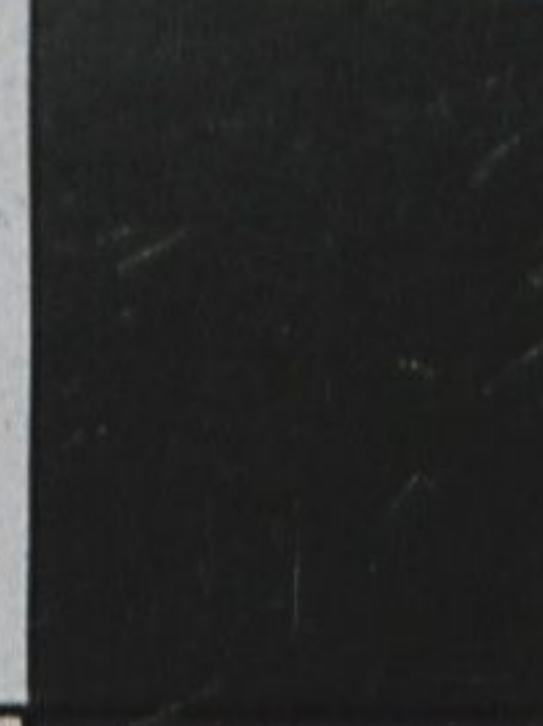
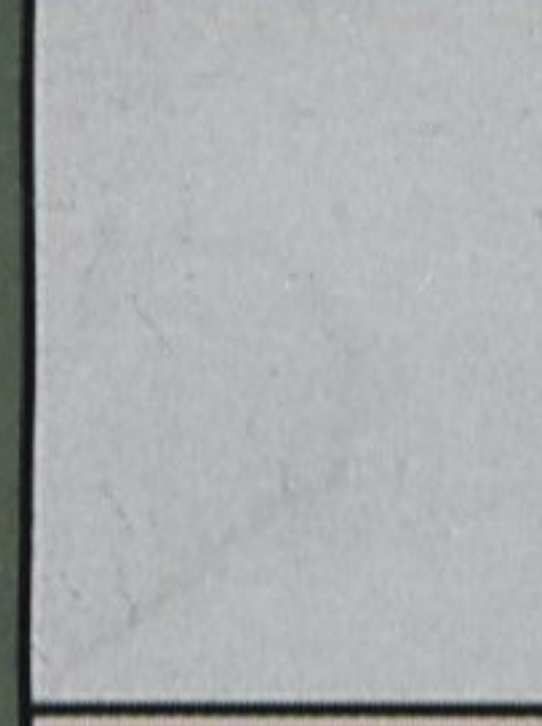
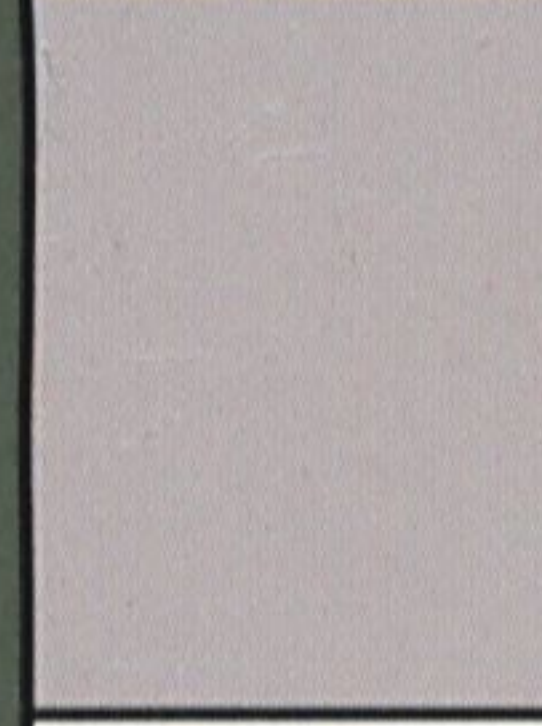
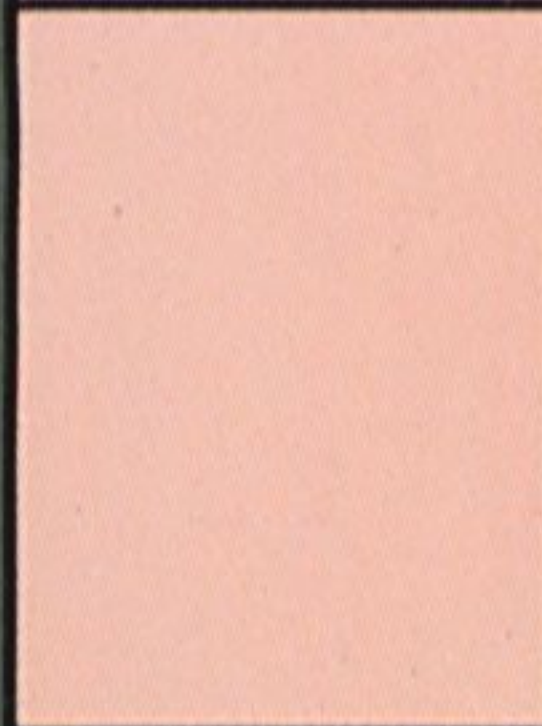
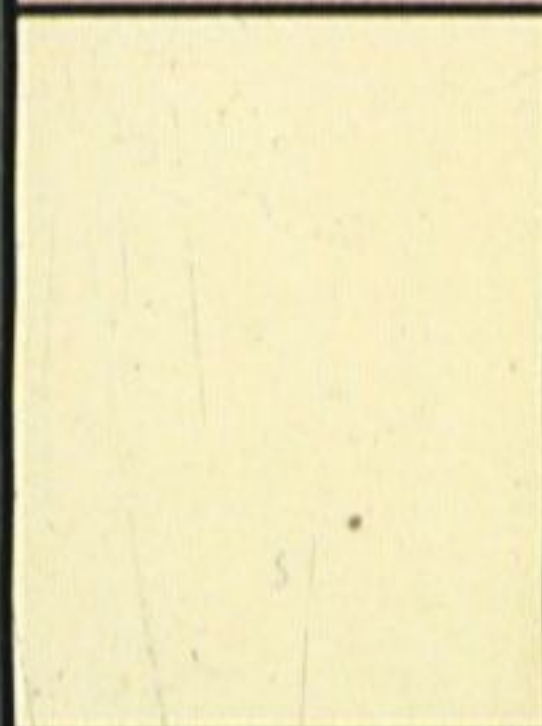
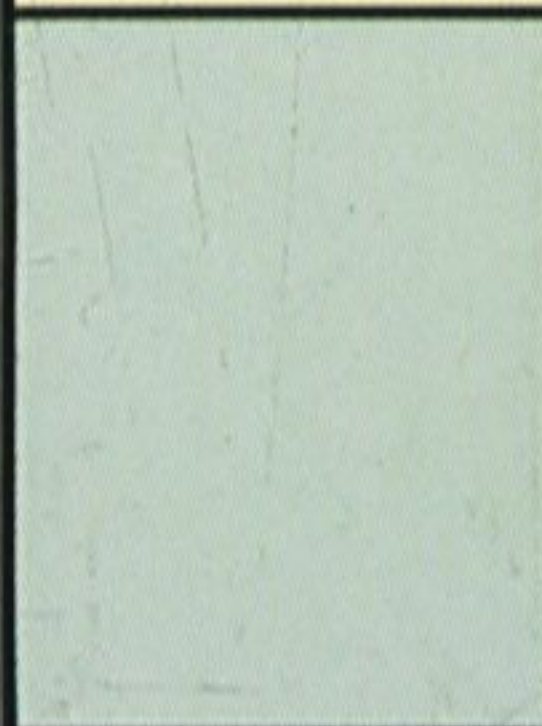
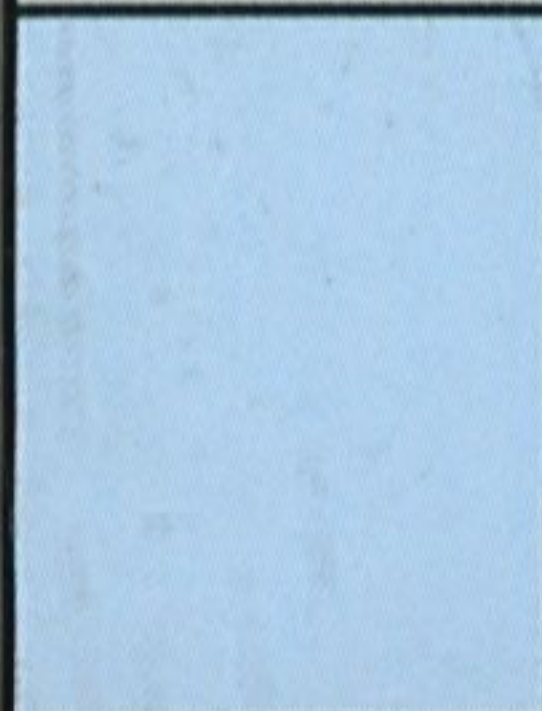
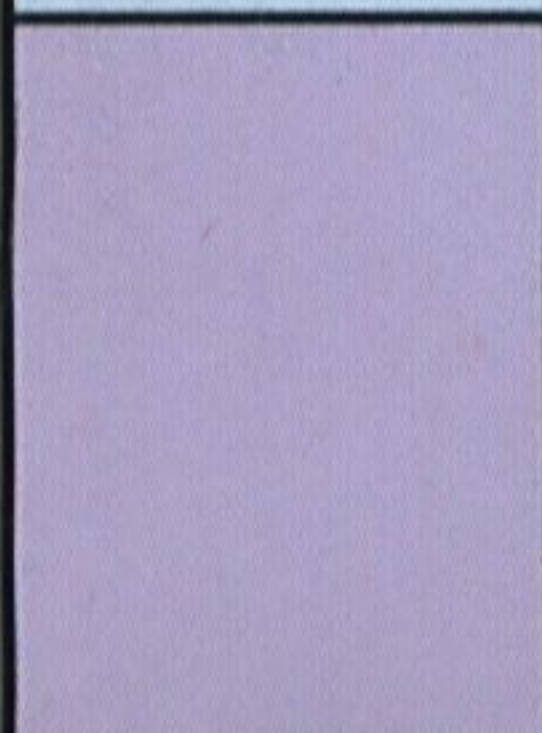
Red

Magenta

White

3/Color

Black

3

VES OBSER- ATIONES

di disputandi pro-
cessûs

ELIS VVENDELERI,
Theologiæ D. &
P. P.

TEBERGÆ,

BUM WILHELMUM
INCELIUM.

NO clō lcc LIV.

